

Το Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας και Ανταγωνιστικότητα

ANNAΣ ΠΟΥΣΚΟΥΡΗ-REICHE

MANAGING DIRECTOR, COUNTRY HEAD, HYPOVEREINSBANK AG

I. Εισαγωγή

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας και ιδιαίτερα της Ευρωζώνης ο τομέας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και περισσότερο αυτός των τραπεζών καλείται, ίσως πιο επιτακτικά από οιονδήποτε τομέα οικονομικής δραστηριότητας, να επαναπροσδιορίσει τη στρατηγική του, το μοντέλο διαχείρισης (business model), στο οποίο με επιτυχία είχε στηριχθεί τις τελευταίες δεκαετίες, να οριοθετήσει ξανά – με νέους όρους και συνθήκες – την αγορά στην οποία απευθύνεται. Η ανταπόκριση στις προκλήσεις αυτές γίνεται ακόμη πιο σύνθετη, αν αναλογισθεί κανείς τις ευρύτερες διακυμάνσεις που παρατηρήθηκαν στις αγορές χρήματος, κεφαλαίων και συναλλάγματος την τελευταία πενταετία, τις θεμελιώδεις αλλαγές που επικεινται με τη διαμόρφωση του νέου ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου “Βασιλεία II”, αλλά και το γεγονός, ότι πλέον ο χρόνος σχεδιασμού και υλοποίησης των αναγκαίων αλλαγών έχει εξαιρετικά συντμηθεί συγκριτικά με προγενέστερες εποχές.

Στις σκέψεις που ακολουθούν θα προσπαθήσουμε ν’ αναλύσουμε μία από τις θεμελιώδεις αλλαγές που θα χρειασθεί να πραγματοποιήσουν οι τράπεζες στις σχέσεις με τους

πελάτες τους, προκειμένου οι προκλήσεις που απορρέουν από το νέο κανονιστικό πλαίσιο της “Βασιλείας II”, να συμβάλουν όχι μόνο στη μεγιστοποίηση του δικού τους οφέλους, αλλά και στην ουσιαστική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των πελατών τους.

II. Βασιλεία II ... ακόμη μία φορά

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο που επεξεργάζεται η Επιτροπή της Βασιλείας σχετικά με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών αναφέρεται σε τρεις ενότητες (πυλώνες):⁽¹⁾

⁽¹⁾ Βλέπε και Χ. Γκόρτσος: Το Νέο Διεθνές Πλαίσιο Υπολογισμού της Κεφαλαιακής Επάρκειας των Τραπεζών και οι Επιπτώσεις του στη Λειτουργία του Τραπεζικού Συστήματος, δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Επιλογή, 2003: “Μηχανισμοί του Χρήματος”.

Πρώτη ενότητα: Εναλλακτικές μεθοδολογίες υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών για κάλυψη του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου.

Δεύτερη ενότητα: Παρακολούθηση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών και των εφαρμοζόμενων μεθόδων εκ μέρους των εποπτικών αρχών, και

Τρίτη ενότητα: Πειθαρχία μέσω της αγοράς, δηλαδή τη ρύθμιση της υποχρέωσης των τραπεζών να δημοσιοποιούν ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία σχετικά με τους κινδύνους που αναλαμβάνουν, τη μέθοδο με την οποία τους παρακολουθούν, αλλά και τις αρχές της εταιρικής διακυβέρνησής τους, προκειμένου να επιτρέψουν στους επενδυτές των κεφαλαιαγορών να αξιολογήσουν σωστά τις επενδύσεις τους στον τραπεζικό τομέα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων της πρώτης ενότητας οι τράπεζες θα μπορούν να επιλέγουν για την αξιολόγηση των πιστωτικών κινδύνων μια από τις δύο μεθόδους που το νέο πλαίσιο θέτει στη διάθεσή τους:

- Την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized Approach), που στην ουσία είναι η τροποποιημένη μέθοδος που εφαρμόζεται ήδη, και
- Τη μέθοδο υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου με βάση εσωτερικό σύστημα διαβάθμισης (Internal Rating Based Approach), που θα πρέπει ωστόσο να εγκριθεί από τις εποπτικές αρχές.

Μολονότι η ορθότητα της επιλογής της μιας ή της άλλης μεθόδου έχει συχνά αποτελέσει αντικείμενο μεγάλης ανάλυσης και κριτικής, είναι ίσως χρήσιμη η άμεση σύγκριση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών ανάλογα με τη μέθοδο που προτίθενται να χρησιμοποιήσουν για την αξιολόγηση των πιστωτικών τους κινδύνων. Τα στοιχεία που παρατίθενται στον **Πίνακα 1** υπολογίστηκαν με βάση τα σημερινά αποτελέσματα των διαβουλεύσεων.

Το εμφανές συμπέρασμα από τη σύ-

γκριση των στοιχείων του Πίνακα 1 είναι ότι δανειολήπτες με εξωτερικό Rating AAA- BB+ ή εσωτερικό Rating 1 έως και 4 θα μπορούν να επιτυγχάνουν ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης λόγω της – ceteris paribus – χαμηλότερης “δέσμευσης” ιδίων κεφαλαίων της χρηματοδοτούσας τράπεζας. Το λιγότερο εμφανές, αλλά ιδιαίτερα σημαντικό, αποτέλεσμα είναι ότι οι οφειλέτες χαμηλού κινδύνου, άρα υψηλού rating, θα ωφεληθούν διπλά γιατί το κόστος άντλησης αυτών των ιδίων κεφαλαίων από τις χρηματοδοτούσες τράπεζες θα μειωθεί λόγω της υψηλής ποιότητας του χαρτοφυλακίου τους. Αμεσα λοιπόν απορρέει η διαπίστωση ότι οφειλέτες με υψηλή πιστοληπτική ικανότητα, άρα χαμηλότερου κινδύνου για τις τράπεζες, μπορούν οι ίδιοι να μειώσουν σημαντικά το κόστος των κεφαλαίων που χρησιμοποιούν που προέρχεται, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, από το τραπεζικό σύστημα και να βελτιώσουν έτσι την ανταγωνιστικότητά τους. Με άλλα λόγια: Μία από τις θεμελιώδεις αλλαγές που προκύπτουν για τις τράπεζες και τις επιχειρήσεις από την εφαρμογή του νέου κανονιστικού πλαισίου “Βασιλεία II” είναι η ανάγκη **ενεργητικής διαχείρισης εκ μέρους των τραπεζών και των πελατών της ποιότητας του πιστωτικού κινδύνου** προκειμένου να επιτευχθεί το άριστο κόστος χρήματος και για τα δύο μέρη.

Η διαδικασία αυτή θα προσδώσει στη σχέση ΤΡΑΠΕΖΑ/ΠΕΛΑΤΗΣ ένα εντελώς καινούριο περιεχόμενο και μπορεί να οδηγήσει, αν εφαρμοσθεί σωστά, σε μία σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων-πελατών και των τραπεζών.

III. Ενεργητική διαχείριση ποιότητας πιστωτικού κινδύνου (rating management)⁽²⁾

Ανεξάρτητα από την επίσημη μέθοδο αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου που θα

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΑΠΑΙΤΗΣΕΩΝ
ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΜΕΘΟΔΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας		Πιθανότητα Πτώχευσης	Μέθοδος Τυποποιημένης Προσέγγισης	Μέθοδος IRBA	Σύγκριση Τυποποιημένης & IRBA
Εξωτερικό Rating (S&P)	Εσωτερικό Rating (HVB)				
			(α)	(β)	(γ) = (β)/(α)
AAA	1+	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA+	1+	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA	1	0,00%	20%	14,1%	0,71
AA-	1-	0,03%	20%	14,1%	0,71
A+	2+	0,02%	50%	14,1%	0,28
A	2	0,05%	50%	19,1%	0,38
A-	2-	0,05%	50%	19,1%	0,38
BBB+	3+	0,12%	100%	32,8%	0,33
BBB	3	0,22%	100%	47,9%	0,48
BBB-	4+	0,35%	100%	64,3%	0,64
BB+	4	0,44%	100%	74,3%	0,74
BB	5+	0,94%	100%	120,2%	1,20
BB-	5-	1,33%	100%	149,5%	1,50
B+	6	2,91%	150%	241,5%	1,61
B	7	8,38%	150%	440,1%	2,93
B-	8	10,32%	150%	490,2%	3,27
CCC	8	21,94%	150%	625,0%	4,17

επιλέξουν οι τράπεζες στα πλαίσια του νέου κανονιστικού πλαισίου Βασιλεία II, η εφαρμογή των νέων κανόνων προϋποθέτει οπωσδήποτε τη δημιουργία ενός εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης (rating), γιατί οι νέοι κανόνες επιβάλλουν την τακτική – τουλάχιστον ετήσια – δημοσιοποίηση της ακολουθούμενης μεθοδολογίας (βλέπε ενότητες 2 και 3 του Συμφώνου).

Η δομή των πλέον δοκιμασμένων συστημάτων rating είναι συνήθως η ακόλουθη:

α) Στοιχεία αγοράς (Soft facts)

- > Δομή και προοπτικές του κλάδου
- > Στοιχεία ανταγωνισμού
- > Σχέσεις με προμηθευτές/πελάτες

- > Ποικιλία, ποιότητα προϊόντων
  - > Δαπάνες επενδύσεων σε πάγιο εξοπλισμό
  - > Δαπάνες για Έρευνα και Τεχνολογία
- β) Στοιχεία διοίκησης (Soft facts)**
- > Επιχειρηματική στρατηγική
  - > Εταιρική διακυβέρνηση, ικανότητες διοικούντων, θέματα διαδοχής
  - > Διαφάνεια και αξιοπιστία
  - > Εμπειρία από την επικοινωνία με την τράπεζα

(2) Οι αναφορές που ακολουθούν αφορούν στην αξιολόγηση των επιχειρηματικών πελατών.

- γ) **Οικονομικά στοιχεία (Hard facts)**
(μεταξύ άλλων)
- Εξέλιξη εσόδων και κερδοφορίας
  - Διαχείριση κεφαλαίου κίνησης/Cash flow
  - Κεφαλαιακή δομή, δανεισμός
  - Ρευστότητα, δυνατότητα άντλησης κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά
  - Τριετής, τουλάχιστον, οικονομικός προγραμματισμός
- δ) **Ειδικοί κίνδυνοι (Soft και hard facts)**
- Μέγεθος, δομή Ομίλου
  - Εμπειρία συμπεριφοράς στην αγορά
  - Άλλοι κίνδυνοι, π.χ. περιβαλλοντολογικοί, εργασιακοί, παρουσία σε χώρες υψηλού πολιτικού κινδύνου κ.λπ.
- ε) **Μακροοικονομικοί – θεσμικοί κίνδυνοι**
- Ευαισθησία σε συγκυριακές αλλαγές (π.χ. τουρισμός)
  - Ευαισθησία σε θεσμικές αλλαγές (π.χ. φαρμακοβιομηχανία)
- στ) **Υπάρχουσες εξασφαλίσεις σε κινητές αξίες, ακίνητα κ.λπ.**

Η διαδικασία “βαθμολογίας” (rating) του πελάτη ολοκληρώνεται με τον (σταθμισμένο) συνδυασμό

- των αριθμητικών κριτηρίων, με τα οποία αποτυπώνεται η αξιολόγηση του πελάτη στα hard facts με
- τα ποιοτικά κριτήρια που αποτυπώνουν την αξιολόγηση του πελάτη στα soft facts, λαμβανομένων υπόψη των εξασφαλίσεων που προσφέρονται. Σε περισσότερο εξειδικευμένα συστήματα διαβάθμισης κινδύνου σημαντικό ρόλο παίζουν και οι δείκτες που αποτυπώνουν – βασισμένοι σε ιστορικά στοιχεία – την πιθανότητα αφερεγγυότητας του πελάτη (probability of default) και το πιθανό ύψος της ζημίας (loss given default), εφόσον ο κίνδυνος προκύψει.

Ποιοι και πόσοι πελάτες διαθέτουν αυτά τα στοιχεία στην απαιτούμενη πληρότητα και

ποιότητα ώστε να επιτύχουν ένα καλό rating; Και πόσες τράπεζες διαθέτουν στελέχη, αλλά και συστήματα, ικανά να επεξεργαστούν αυτά τα στοιχεία με την απαιτούμενη ακρίβεια, συνέπεια και κρίση ώστε να καταλήξουν στο “σωστό” rating για τον πελάτη τους και, κατ’ επέκταση, για το σύνολο του χαρτοφυλακίου τους;

Η απάντηση δεν είναι εύκολη. Και βεβαίως δεν θα πρέπει να είναι ότι μόνο οι μεγάλες πολυεθνικές επιχειρήσεις, που ήδη διαθέτουν εξωτερικά ratings από τους Moody’s και τους S&P’s και οι μεγάλες διεθνείς τράπεζες θα είναι τελικά οι ωφελημένοι από τη Βασιλεία II. Γιατί τότε το σύστημα αυτό, με τη δυναμική που εμπεριέχει, θα βοηθούσε τους ήδη καλούς πελάτες να γίνουν καλύτεροι – λόγω του μειωμένου κόστους χρηματοδότησής τους, αλλά και της ιδιοτελούς επιθυμίας των τραπεζών να στραφούν προς αυτούς – “εις βάρος” εκείνων με χαμηλό rating που, εάν δεν βελτιωθούν, τελικά θα έπρεπε να αναζητήσουν τα αναγκαία τους κεφάλαια εκτός του τραπεζικού συστήματος.

Αυτή η απάντηση – αν και συνοψίζει τους φόβους που κατά καιρούς έχουν εκφραστεί – δεν μπορεί να είναι η σωστή για τους ακόλουθους τουλάχιστον λόγους:

- Το παράδειγμα των Enron, WorldCom, αλλά και πιο πρόσφατα της ευρωπαϊκής Parmalat, μας διδάσκει ότι η ύπαρξη μεγάλου μεγέθους, διεθνούς παρουσίας και υψηλού εξωτερικού rating δεν προστατεύει τις τράπεζες από σοβαρές ζημιές και, εν πάση περιπτώσει, δεν τις απαλλάσσει από την υποχρέωση να κάνουν, όσο πιο επαγγελματικά μπορούν, την ανάλυση των πιστωτικών κινδύνων που αναλαμβάνουν, και
- Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Ευρωζώνη είναι μικρού και μεσαίου μεγέθους χωρίς εξωτερικό rating. Η διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης είναι λοιπόν απαραίτητη, εάν οι τράπε-

ζες δεν θέλουν να περιορίσουν σημαντικά το μέγεθος του χαρτοφυλακίου τους ή ν' αυξήσουν δραματικά το κόστος της αναχρηματοδότησής τους.

Νομίζουμε ότι η απάντηση θα δοθεί μέσα από μία νέα ποιότητα σχέσης μεταξύ τράπεζας και πελάτη. Η ενεργητική διαχείριση της ποιότητας του πιστωτικού κινδύνου είναι μόνο τότε εφικτή και αποτελεσματική – οδηγεί δηλαδή στο άριστο κόστος χρήματος – όταν γίνεται από την τράπεζα **μαζί** με τον πελάτη. Όταν η τράπεζα συμβουλεύει τον πελάτη για τις αλλαγές που θα ήταν επιθυμητό να γίνουν στο στρατηγικό, οικονομικό, οργανωτικό τομέα προκειμένου να βελτιώσει τη “βαθμολογία” του και ο πελάτης με τη σειρά του εξηγεί στην τράπεζα τους ειδικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει στην αγορά του προκειμένου εκείνη να μπορέσει να αξιολογήσει σωστά την ποιότητα της επιχειρηματικής του δραστηριότητας. Η ασυμμετρία πληροφόρησης και – τελικά – κατανόησης των αναγκών των τραπεζών για τους πελάτες τους και το αντίθετο μπορεί, νομίζουμε, ν' αντιμετωπισθεί μόνο με τη συνεπή και ειλικρινή εμπάθηση της σχέσεως τράπεζας/πελάτη και σε συνεχή συνεργασία μαζί του.

Δεν είναι λίγες οι τράπεζες που, προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν αυτή την πρόκληση, δημιούργησαν συμβουλευτικές υπηρεσίες (Rating Advisory Services) για να ενημερώσουν έγκαιρα τους πελάτες τους ως προς τις επικείμενες νέες ρυθμίσεις, αλλά και να θέσουν στη διάθεσή τους μία σειρά εναλλακτικών λύσεων και εργαλείων ώστε να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τη νέα πραγματικότητα της Βασιλείας II.

IV. Βασιλεία II και ανταγωνιστικότητα – Συμπεράσματα

Η εφαρμογή των ρυθμίσεων του νέου κανονιστικού πλαισίου έχει προγραμματισθεί για

το 2007. Δεν είναι τυχαίο ότι θα έχει προηγηθεί η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες στα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια. Και τα δύο αυτά νέα συστήματα κανόνων και λειτουργιών αναμένεται να προκαλέσουν μια σειρά αλλαγών, οι κυριότερες των οποίων αναμένουμε να είναι:

- Ενδυνάμωση της τάσεως συγχωνεύσεων και συμμαχιών μεταξύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων για τη δημιουργία μονάδων μεγαλύτερου μεγέθους
- Οργάνωση και διοίκηση των επιχειρήσεων με βάση συστήματα στρατηγικού και οικονομικού προγραμματισμού και ελέγχου που εξασφαλίζουν διαφάνεια και συγκρισιμότητα

- Αναζήτηση νέων μορφών χρηματοδότησεως και πηγών άντλησης κεφαλαίων, ιδιαίτερα για τις νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις (Start Ups), και

τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό,

- Συγχωνεύσεις μεταξύ τραπεζών, προκειμένου να μπορέσουν ν' αντιμετωπίσουν – μεταξύ άλλων – τις αυξημένες κεφαλαιακές απαιτήσεις που τους επιβάλλει η Βασιλεία II, αλλά και η επιθυμία τους για αύξηση εργασιών και κερδοφορίας.

Όλες αυτές οι αναμενόμενες αλλαγές σημαίνουν κόστος και επενδύσεις σε ανθρώπινο δυναμικό, συστήματα, νέες αγορές, χρόνο. Το περιβάλλον σταθερότητας και χαμηλών επιτοκίων υποστηρίζει την άμεση έναρξη αυτών των προσαρμογών. Χθες καλύτερα από αύριο.

Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η Βασιλεία II, ενώ συχνά εκλαμβάνεται από τις τράπεζες και τους πελάτες ως ένα σύνολο βασανιστικών (δύσκολων και απαιτητικών) κανόνων και υπολογισμών που αφορούν τις τράπεζες, καταλήγει να γίνεται μοχλός των αναγκαίων αλλαγών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

